

31. შოვი და სხვები საფრანგეთის წინააღმდეგ
(Chauvy and Others v. France)
(N 64915/01)

საქმე შეეხება სისხლის-
სამართლებრივ მსჯელობას
საფრანგეთის წინააღმდეგობის
მოძრაობასთან დაკავშირებული
ისტორიული ფაქტების თაობაზე
ოფიციალური ვერსიის უარყო-
ფისა და ამ მოძრაობის ერთ-
ერთი წარმომადგენლის და-
ლატში დადანაშაულების გამო.

29 ივნისი, 2004 წ.

განჩინება

კონვენციის მე-10 მუხლი არ იქნა
დარღვეულად მიჩნეული

შაძტავი:

პირველი მომჩივანია 1997 წელს გამოცემული წიგნის – „ობრაკი-
ლიონი 1943“ („Aubrac-Lyon 1943“) ავტორი. წიგნი გამოსცა
კომპანია „ალბინ მიშელმა“ („ditions Albin Michel). საგამომცემლო
კომპანია ამ საქმეში მეორე მომჩივანია, ხოლო მისი პრეზიდენტი
კი – მესამე.

წიგნში გაშუქებულია მეორე მსოფლიო ომის პერიოდთან
დაკავშირებული ზოგიერთი ისტორიული მოვლენა, რომელიც
შეეხებოდა საფრანგეთის წინააღმდეგობის მოძრაობას, კერძოდ, იმ
პერიოდის დღემდე ბურუსით მოცულ მოვლენას – შეხვედრას
კალუარში (Caluire), რომელსაც განსაკუთრებული მნიშვნელობა
აქვს საფრანგეთის წინააღმდეგობის მოძრაობის ისტორიისათვის.
1943 წლის 21 ივნისს კლაუს ბარბიემ, ადგილობრივი გესტაპოს
ხელმძღვანელმა, ორგანიზაცია გაუკეთა წინააღმდეგობის მოძრაობის
ძირითადი ლიდერების დაპატიმრებას, რომლებიც შესახვედრად
ჩავიდნენ კალუარში, ლიონთან ახლოს. დაპატიმრებულთა შორის
იყო წინააღმდეგობის მოძრაობის მებრძოლი რაიმონდ ობრაკი,
რომელმაც 1943 წლის შემოდგომაზე მოახერხა ფაშისტური
ციხიდან გაქცევა.

წიგნში უარყოფილი იყო მეორე მსოფლიო ომის ამ მნიშვნელოვანი ეპიზოდის შესახებ ოფიციალური ვერსიის (რომელიც ეყრდნობოდა ბ-ნი და ქ-ნი ობრაკების ინფორმაციას) სინამდვილესთან შესაბამისობა. წიგნს თან ახლდა კლაუს ბარბიეს მიერ ხელმოწერილი განცხადება, რომელიც ცნობილია როგორც „ბარბიეს ანდერძი“. ავტორს ამასთან დაკავშირებით დასმული აქვს არაერთი კითხვა და ეს დოკუმენტი შედარებული აქვს შესაბამისი ისტორიული მოვლენების შესახებ ობრაკების მიერ შემოთავაზებულ ვერსიასთან.

ბ-მა და ქ-ნმა ობრაკებმა აღძრეს საქმე მათი ცილისწამებისათვის. პირველი ორი მომჩივნის მიმართ სასამართლომ გამოიტანა გამამტყუნებელი განაჩენი ბ-ნი და ქ-ნი ობრაკების, როგორც წინააღმდეგობის მოძრაობის წევრების, შესახებ ცილისწამებლური მონაჭორის გავრცელებისათვის და მიუსაჯა ჯარიმა. მანვე დაადგინა ბ-ნი და ქ-ნი ობრაკებისათვის კომპენსაციის გადახდა ცილისწამებით მიყენებული ზიანისათვის. ამასთანავე, სასამართლომ უარი უთხრა თხოვნას, განადგურებულიყო წიგნის მთელი ტირაჟი, მაგრამ დაადგინა, რომ მის თითოეულ ეგზემპლარში ჩადებულიყო სპეციალური შეტყობინება სისხლის სამართლის საქმის განხილვის შედეგების შესახებ.

სააპელაციო სასამართლომ განაჩენი ძალაში დატოვა. მან მოუთითა, რომ წიგნის მიზანს წარმოადგენდა მკითხველის იმაში ღარწმუნება, რომ ბ-ნმა და ქ-ნმა ობრაკებმა ჩაიდინეს ღალატის აქტი. იგი დაბეჯითებით უარყოფდა ისტორიული მოვლენების შესახებ იმ ვერსიას, რომელიც გადმოცემული იყო წინააღმდეგობის მოძრაობის ოფიციალურად აღიარებული წევრების მიერ და ფაქტობრივად მიანიშნებდა იმაზე, რომ ეს პირები ცრუობდნენ.

საკასაციო სასამართლომ უარყო სამართლის საკითხებზე მომჩივანთა საჩივარი.

სამართლის საკითხები:

ევროპულმა სასამართლომ სადავოდ არ მიიჩნია, რომ აქ საქმე ჰქონდა აზრის გამოხატვის თავისუფლებაში სახელმწიფოს

ჩარევასთან და ასეთი ჩარევა ემყარებოდა 1881 და 1951 წლის კანონებს (როგორადაც მათი დებულებები იყო განმარტებული საკასაციო სასამართლოს პრეცედენტულ პრაქტიკაში).

როგორც საგამომცემლო საქმეში პროფესიონალებს, გამომცემლებსა და გამომცემლობას არ შეიძლება არ ცოდნოდან პოზიტიური სამართლის ასეთი ნორმების არსებობის შესახებ. ამდენად, მათ შესაძლებლობა ჰქონდათ, შეეფასებინათ ის რისკი, რომელსაც გულისხმობდა ავტორის მიერ აქამდე ჭეშმარიტად მიჩნეული ფაქტების უარყოფა. უფრო მეტიც, ისინი ვალდებულნიც კი იყვნენ ავტორისათვის აეხსნათ ასეთი რისკის არსებობა. ევროპული სასამართლოს აზრით, გამომცემელს და მისი საშუალებით ავტორს ჯეროვნად უნდა გაეცნობიერებინათ ის გარემოება, რომ წიგნის პუბლიკაციას, მისი შინაარსიდან გამომდინარე, შესაძლოა ცილისწამების გავრცელების ბრალდება მოჰყოლოდა. ევროპულმა სასამართლომ დაასკვნა, რომ წიგნის პუბლიკაცია და შესაძლო სამართლებრივი შედეგები საკმარისი, გონივრული ხარისხით იყო განჭვრეტადი.

ევროპულმა სასამართლომ დადგენილად მიიჩნია ის გარემოებაც, რომ მოძიებანთა მიმართ საბრალდებო განაჩენი კანონიერ მიზნებს ისახავდა. კერძოდ, ბ-ნი და ქ-ნი ობრაკების რეპუტაციის დაცვას.

ამასთან, სასამართლომ აღნიშნა, რომ ისტორიული სიმართლის ძიება წარმოადგენდა აზრის გამოხატვის თავისუფლების განუყოფელ ნაწილს და მოცემულ შემთხვევაში ეს მნიშვნელოვანი ისტორიული საკითხი, რომელიც წარმოადგენდა ისტორიკოსებისა და საზოგადოების ხანგრძლივი დებატების საგანს, არ მიეკუთვნებოდა უტყუარად დადგენილი ფაქტების (როგორიცაა, მაგალითად, ჰოლოკოსტი) კატეგორიას, რომლის უარყოფასა თუ გადასინჯვაზეც არ გავრცელდებოდა კონვენციის მე-10 მუხლის გარანტიები კონვენციის მე-17 მუხლის ძალით.

ამიტომ, მოცემულ შემთხვევაში ისლა დარჩენოდათ, რომ შეზღუდვის გამართლებულობა შეეფასებინათ. ევროპულმა სასამართლომ აღნიშნა, რომ მოძიებანთა მიმართ გამამტყუნებელი განაჩენი, რომელიც გამოტანილ იქნა წიგნის შინაარსის ზედმიწევნით და დაწვრილებით შესწავლის შემდეგ, საფუძვლიანი იყო. მან მიუთითა, რომ იგი

დაკმაყოფილებული იყო მტკიცებულებებითა და მოტივაციით, რომელსაც დაეყრდნო საფრანგეთის სასამართლოების დასკვნა იმის შესახებ, რომ მოცემული წიგნის შინაარსი ეწინააღმდეგებოდა ისტორიული მეთოდის უმნიშვნელოვანეს წესებს და შეიცავდა აშკარად არაღმადგერებელ გამოწვევას.

ევროპულმა სასამართლომ არც „ჩარვეის თანაზომიერება“ უარყო. მან გაითვალისწინა, რომ წიგნის ტირაჟის განადგურების გადაწყვეტილება არ იქნა მიღებული და, ფაქტობრივად, ამისი გამრქვეყნება არ აკრძალულა. არც დანიშნული სასჯელი მიიჩნია ევროპულმა სასამართლომ ისეთ ღონისძიებად, რომელიც მეტისმეტად ზღუდავდა აზრის გამოხატვის თავისუფლებას და არაპროპორციულად ჩაითვლებოდა დასახულ კანონიერ მიზანთან მიმართებაში.

შესაბამისად, ევროპულმა სასამართლომ დაასკვნა, რომ მოცემულ საქმეში კონვენციის მე-10 მუხლის მოთხოვნები დარღვეული არ იყო (მიღებულია ერთხმად).